

ODTĄD (90) *pron*

odtąd (90), [(czes.) **odtud**].

W *pisowni rozłącznej* (70), w *łącznej* (20); -tąd (88), -tąnd (2).

o *jasne*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII (z Cn) – XVIII w.

Zaimek przysłówkowy (90) :

1. *Wskazuje na punkt początkowy; hinc BartBydg, Cn; illac, illic, illinc, inde, istac, istic, istinc BartBydg* (27) : *Illuc, tham, illac, istac, illic, istic, hinc, illinc, istinc, odtąd BartBydg* 245, 245b.

a. *O ruchu; wskazuje na miejsce opuszczone; też na miejsce pochodzenia* (20) : *profectus inde, poszedł odtąd BartBydg* 245.

α. *W odniesieniu do miejsca, w którym znajduje się mówiący: stąd* (2) : *Wynieście to od tąd OpecŻyw* 73; *Przełoż powiadam tobie krolu/ że y w mieście maż ludzie ktorzy cie chcą otruć/ á przełoż iedź od tąd. HistRzym* 11.

[*W przeciwstawieniu: »odtud ... odtamtud«: A w tym we wszem miedzi nami a wami cyl wieliky wtwierdzon iest, aby czy ktorzyi chcza od tąd iytzi kwam nie mogli, ani tzi od tamtúd sem SandMalEwan* 71.]

β. *W odniesieniu do miejsca wspomnianego w wypowiedzi: stamtąd* (17) : *OpecŻyw* 176v; *Przyślifmy ná drugi wysep [...]. Od tąd puściflmy fie dáley BielKron* 447, 18v; *HistRzym* 124.

W charakterystycznych połączeniach: odtąd brać się, (przy)ciągnąć (3), *iść (wynieść, przyść)* (6), *jechać, odstąpić, przy płynąć, puścić się*.

Połączenia: »odtąd (...) do, na, ku [= dokąd]« (9:2:1): *Potym [Aleksander] przeciw ziemi ktora rzeczona Thyrus ciągnął [...]. Odtąd lepak do Thurek ciągnął BielŻyw* 160, 5; *LibLeg* 11/83v; *wstąpił Dawid do iáłkinie gdzie chował fwe rzeczy. [...] Odtąd Dawid szedł ná beśpiecznieyfe mieyfce Engády. BielKron* 66v; *Zmigrod wzyęli [...]. Od tąd szli do Iáflá BielKron* 395v, 31, 50v, 370; *A iádac tám sítawil fie w Tárlic Mieście/ [...] A od tąd przyplłynął ku Effezu miałtu HistRzym* 26, 27v; *BielSpr* 58v; *KlonFlis* F4v.

»odtąd tam; tamże odtąd« (1;1): *Gdyż czału iednego Alexander miałto Thyrus obiegl, á odtąd tam lífthi do Ierufalem kxiążęciu kapłanskiemu pošłal BielŻyw* 155; *Bo tu Czerwieńko czerwieni fie dawne Klafztorem fławne. Táme zás od tąd poniešie cie wodá Przelstronym wártem aż do Wyfzegrodá KlonFlis* F4v.

b. *O wyznaczaniu linii itp.; w odniesieniu do miejsca wspomnianego w wypowiedzi: stamtąd* (2) :

Połączenia: »odtąd ... do« (1): *yz ziemia v.m. hośpodarśka poczela sye [...] od Maraphi rzeczky [...] az gdzie Nyeftr wpadł w morze a ot tad od vfczia Nyeftrowego Lymenem pošla granyczna mymo oczakow az do vfczya Nyeprowego LibLeg* 10/71v.

»odtąd ... tam« (1): *KlonŻal* A3v *cf »odtąd, kędy«*.

»odtąd, kędy« (1): (*marg*) *Długość y fzerokość Słowáńskiego narodu. (–) Od tąd kędy Maeotis zamulona leży/ A do Pontu Bośphorem y Cymmeriyfkim bieży. Aż tám gdzie Oceanus dżikiemi wodámi Z zachodnemi nas Láchow dżieli narodámi. KlonŻal* A3v.

c. *O mierzeniu; wskazuje na punkt, w stosunku do którego określa się odległość* (3) :

α. W odniesieniu do miejsca, w którym znajduje się mówiący: *stąd* (2) : [abyć kto mil albo dwie od tąd był *HistFort* Bv.]

Wyrażenie: »odtąd niedaleko« [szyk 1:1] (2): Iełth od tąd nie dáleko ieden rycerz ktoregom ia rycerzem wczynił. *HistRzym* 42, 42v.

β. W odniesieniu do miejsca wspomnianego w wypowiedzi: *stamtąd* (1) :

Połączenie: »odtąd do« (1): od Viathki do Permlkiej ziemie kto mil/ od tąd do ziemie Wohulckiey trzydzieści mil *BielKron* 436.

2. Wskazuje na moment początkowy; *amodo*, *ex hoc Vulg*, *PolAnt*; *exinde*, *ex quo Vulg*; *ex hoc tempore PolAnt*; *abhinc Cn* (60) : *Abusque – Odtąd*, *Od tego czasu. Calep* 10b.

a. W odniesieniu do momentu mówienia, przekazywania tekstu: *od teraz*, *od chwili obecnej* (34) : *MurzHist* K2; *SeklPieś* 19; á od tąd nie fádz żywotá żadne⁸⁰ człowieká/ áz prawie o nim wiedzieć będziefz. *HistRzym* 53; *Wftań rychło/ á ziedz wżytek chleb/ bo od tąd áni mnie áni towarzyfzá mego nie wyżrzyfz. HistRzym* 97v, 46v, 62v, 102v, [118], 120; Będzie bo od tąd pięćoro w domu iednem rozdzielonych/ trzy ná dwu/ á dwa ná trzech. *BudNT Luc* 12/52, *Matth* 23/39, *Ioann* 14/7, *Luc* 22/69; *GórnTroas* 39; *LatHar* 721 [2 r.]; Iednák powiádam wam/ od tąd wyrzyćie fyná człowieczego fiedzącego ná práwicy mocy Bożey *WujNT Matth* 26/64, *Matth* 23/39, *Luc* 1/48, 12/52, 22/69, s. 304 *marg*; Bo weyżrzał [stworzyciel] ná pokorę fłużebnice fwoiéy: *Od tąd fławić mię będą wżyfcy we czći moiéy. SiebRozmysł* F4.

W przeciwstawieniu: »dotąd ... odtąd« (1): Ale matuchnę moię milá poléztám tobie ij zwoleniki moie. Iá do tąd chowálem ié/ od tąd ty boże oycze chowáy ié. *OpecŻyw* 102v.

Połączenia: »odtąd do« (1): nie rácz mię nigdy opufzczáć. *Od tąd do ftárości moiey ArtKanc* Q10.

»już odtąd; odtąd już« = *amodo a. ex hoc iam Vulg* (2; 2): *LubPs* cc2; *HistRzym* 58v; Nie boy fię: *od tąd iuż/ ludzie łowić będziefz. WujNT Luc* 5/10, *Apoc* 14/13.

Szereg: »odtąd (i a. ninie) aż (i) na wieki (wieczne)« = *ex hoc nunc et usque in saeculum Vulg*; *ex hoc tempore et usque in saeculum PolAnt* (6): *WróbŻołt* 130/3; Będzie cye yuż od tąd ftrzegł áz ná wyeki wyecznye. *LubPs* cc3; *BibRadz Is* 59/21; *BudBib Is* 9/7; Ná kroleftwie mowię Dáwidowym fiedzieć będzie áby ie rządzil y vmocnil w fádzie y w fprawiedliwofći/ od tąd áz ná wieki *CzechRozm* 142v, 177.

b. W odniesieniu do momentu określonego przez wydarzenie wspomniane w wypowiedzi: *od tego czasu* (25) : *MurzHist* E2v, O; *MurzNT Ioann* 6/67; á wćiekliby táki/ tedy ma być z ziemie wywołan/ ktorego iuż czyniem od tąd nieflawnym. *UstPraw* D4v; od tąd [od koncylijum trydenckiego] táki rok niebędzie/ áz kiedy pifác będą/ *Anno Domini* 2000 *Oczko* 30; *Ażá nie znácznie duch nowego przymierza mowi/ iż wżyfcy prorocy y zakon áz do Ianá prorokowáli/ á od tąd opowiada fię kroleftwo Boże? CzechEp* 32; *LatHar* 733; *KmitaSpit* C2v.

Połączenia: »odtąd ... do« (1): Potym krew z Kolerą pánuie áz do Dwudzieftu y ośmi lath. *Od tąd więc áz do Czterdzieści y trzech/ krew z Melankoliá. SienLek* 42.

»odtąd, jako(ż)« (4): *Leop 2.Mach* 1/7; á ten czás moze fię rozumieć odtąd iáko fię okazał fyn Boży w cíele *BibRadz* II 120c *marg*; *BudBib 3.Esdr* 8/69 [71]; *Abowiem od tąd iáko oycowie záfnęli [ex quo enim patres dormierunt]/ wżytko ták trwa od początku fтворzenia. WujNT 2.Petr* 3/4.

»jeszcze odtąd« (1): także przednieyŝy y nazacnieyŝy ŝtáli ŝie wczeltniki tey złoŝci/ iefzcie od tąd iáko ŝie tá rzecz poczęła [*ab initio ipsius regni Vulg*]. *BudBib* 3.*Esdr* 8/69[71].

»już odtąd« (1): przetoż iuż odtąd [*od napisania tych słów*] Apoŝtoł pilnie záleca żywot pobożny. *WujNT* 566.

Zwrot: »odtąd począć (się)« = *exinde coepisse Vulg* (4): Henrykus [...] wnet po Luterá poŝłał/ áby w Lipŝku ŝłowo Boże powiádał. [...] á odthąd ŝie wnétrzne walki poczną w Niemcech. *BielKron* 217v; *RejAp* BB; A gdy wŝlyŝał Iezus iż Ian poiman/ odŝedł do Gálileiey. [...] Odtąd począł IEŝus kázác *WujNT Matth* 4/17, *Matth* 16/21.

α. *O słowach lub temacie początkowym tekstu* (7) : Co ŝie záŝ dotyczy niéwoley duchowney/ to iuż z Ewánieliftow trzebá vpátrowác/ á zwłáŝczá z Márká I. v. 1.2.3. ktory od tąd pokázuié początek Ewánieliey Páná Chriŝtuŝowey *CzechEp* 153.

Zwrot: »odtąd począć (a. poczynác, a. zacząc)« [*z przytoczeniem lub ze zdaniem dopełnieniowym*] [*szyk zmienny*] (6): *OrzRozm* L2; páná Derŝniáká áby mowił vpomniał/ ktory od tąd ŝwą záczył. Ten ŝwiát moim zdániey/ iefť iáko poŝpolita láźnia *Górndworz* C6; A thák piéknóŝ wŝzędzie tám ma mieŝcze/ gdzie ma być czo dobrego: y dla tego od tąd wécy chwalić poczynamy/ mowiác/ piékný dzieñ/ piéčne niebo *Górndworz* L16v; *RejPos* 298; A nie tylko mowi/ żywie we mnie Pan Kryŝtus: Ale naprzod od tąd poczyná/ mowiác tymi ŝłowy: Iż iuż nie ia żywé. *RejPosWiecz*² 93v; á iáko ŝye w tym [*siedząc w wannie*] záchowác/ krótko ŝye przypátrzymy: od tąd począwŝy/ áby ten co do tákich wód iedzie/ myŝl/ y ferce ŝwé/ co nabárziéy wŝkromił *Oczko* 24.

3. *Wskazuje na przyczynę* (3) : Tego czaŝu [*w lecie*] roŝcie á rozmnaża ŝie Kolera czyrwona, Kthora mieŝtche ŝwoie ma w zołci. Przyrodzenie iey iefťh goráczé á ŝuche. Od thąd przychodzą ludzie gniewliwi/ oŝtrego rozumu/ á legczy. *FalZioł* V 53v, +2v; OGraźki álbo fébry rozmáite ŝá: ábowiem niektóre trzęŝą człowiekiém/ á od tąd ié zowá/ trzęŝácé *SienLek* 139.

Synonimy: **1.** *stąd*; **a.β.** *odonąd, stamtąd*; **2.** *odtychmiast*; **b.** *odonąd*.

Cf **ODTĄDŹE**